

УДК [37.011+373.3]:37(438)

Грицик Н. В.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті розглянуто проблеми реформування сучасної дошкільної шкільної іншомовної освіти в Україні: європейський контекст. Проаналізовано сучасний стан розвитку дошкільної іншомовної освіти, спрямованої на реалізацію загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Ключові слова: дошкільна іншомовна освіта, іноземна мова.

Постановка проблеми. Раннє навчання іноземної мови – один із важливих напрямів удосконалення і розвитку системи освіти, який був визначений Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти [5], Законом України "Про дошкільну освіту", а також Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні [1].

Дошкільне навчання іноземних мов сьогодні набуло значного поширення, адже входження України в європейський освітній простір, міжнародний обмін інформацією в різних галузях знань значною мірою впливають на підвищення статусу іноземної мови як важливого засобу комунікації. Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. В умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. З 2001 року розпочався новий етап у розвитку ранньої іншомовної освіти. Великі зміни відбулися не лише в питаннях вікового періоду початку вивчення іноземної мови, а й стали розроблятися нові програми навчання, відбувалися зміни в підходах та змісті навчання іноземних мов. Особливої уваги заслуговує підтримка в цьому напрямку з боку Британської Ради, Ембасад Франції, Німеччини, Іспанії, США, які виділяли експертів, проводили методичні семінари, пропонували програми стажування кращих учнів і вчителів.

Особливі зміни за останні два десятиріччя відбулися у формуванні змісту ранньої іншомовної освіти в напрямі удосконалення комунікативних вмінь і практичного володіння іноземними мовами. В Україні розпочалося розроблення власної концепції раннього навчання іноземних мов, що базується на принципах, закладених в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти.

Особливої уваги заслуговують праці відомих українських вчених-лінгводидактів Р. Мартинової, яка запропонувала дидактичну модель змісту навчання іноземних мов, В. Плахотника, в яких розроблені теоретичні основи навчання іноземних мов на початковому етапі середньої школи [10]. Т. Шкваріна проаналізувала основні принципи і методи організації навчання іноземної мови дошкільників та молодших школярів [13]. Важливе місце в теорії і практиці ранньої іншомовної освіти займає соціокультурний компонент, що поєднує врахування особливостей культури, звичаїв, традицій України та країни, мова якої вивчається. Особливе місце в розвитку цього аспекту іншомовної освіти займають праці О. Першукової [11].

Дуже важлива роль при цьому відводиться психологічному клімату у класі або групі, що підвищує мотивацію молодших школярів до вивчення іноземної мови, змушує їх не зосереджуватися на своїх мовних та граматичних помилках.

О. Бойко, розроблюючи авторську методику формування мовленнєвої активності дошкільників у процесі навчання англійської мови, визначила педагогічні умови формування англійської мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку [2], а саме: комунікативну спрямованість та диференційовано-індивідуалізований підхід до навчання англійської мови.

Сьогодні інтеграційні та глобалізаційні процеси, що відбуваються на теренах Європи, дають поштовх для реформаторської перебудови дошкільної іншомовної освіти в Україні. Основні напрями цих процесів ми схарактеризуємо в цій статті.

Мета статті – дослідити та проаналізувати особливості розвитку дошкільної іншомовної освіти на сучасному етапі.

Результати теоретичного дослідження. Соціально-економічні чинники і проблема європейської інтеграції стали основними чинниками удосконалення системи дошкільної іншомовної освіти в Україні.

У лютому 2009 р. у Міністерстві освіти і науки України відбулася Всеукраїнська нарада з питань раннього навчання іноземної мови у дошкільному навчальному закладі та в початковій школі, за результатами якої були окреслені основні шляхи його удосконалення, що знайшли відображення в проекті "Плану дій щодо поліпшення якості вивчення іноземних мов у дошкільних навчальних закладах та початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів на 2009–2012 роки" [12].

Зокрема, йшлося про напрями інтеграції іноземної мови у дитячі види діяльності, збереження наступності між дошкільною освітньою ланкою і початковою школою, створення достатньої кількості сучасних навчально-методичних комплексів, а також про відповідне кадрове забезпечення. У травні 2011 року в Києві було організовано круглий стіл "Мовна освітня політика України", пріоритетним питанням якого знову стали переваги раннього навчання іноземної мови [7].

Залучення до вивчення іноземної мови у цьому віці може вважатися підготовчим етапом до навчання у школі, що, в свою чергу, вимагає збереження наступності і партнерства в роботі дошкільного навчального закладу і початкової школи, про що наголошувалося на підсумковій Колегії Міністерства і науки України у серпні 2010 року [9].

Раннє навчання дітей іноземної мови сприяє більш швидкому її опануванню, поліпшує навички володіння рідною мовою та є основою для більш високої продуктивності в інших сферах академічної діяльності.

Серед переваг раннього навчання іноземної мови дидакти називають такі, що:

- діти молодшого шкільного віку здатні до інстинктивного засвоєння мови;
- вони демонструють відносно легке відтворення звукової системи іноземної мови (чим молодше учень, тим більше шансів сформувати акцент і інтонацію, схожі з носіями мови);
- у молодших школярів відсутній страх перед іноземною мовою та боязнь помилок;
- у розпорядженні молодших школярів взагалі є значно більше часу на опанування іноземної мови;
- учні початкової школи мають більше можливостей для формування продуктивних зв'язків між рідною та іноземною мовами, тим самим розвиваючи металінгвістичну компетенцію;
- у молодших школярів є більше часу інтегрувати вивчення додаткової мови в їхній загальний когнітивний, соціальний, емоційний та культурний розвиток, що у свою чергу здійснює позитивний і формуєчий вплив на почуття власної ідентичності [14].

Аналіз чинних державних документів для дошкільних навчальних закладів: програми "Малятко", додатку до програм "Дитина в дошкільні роки" та методичних рекомендацій О. Дем'яненко "Англійська для дітей", "Експериментальної базової програми розвитку дитини дошкільного віку", базової програми розвитку дитини "Я у світі", методичних рекомендацій з навчання дітей старшого дошкільного віку англомовного спілкування Г. Матюхи, методичних рекомендацій до програми виховання дітей дошкільного віку "Малятко" Т. Полонської дає підстави стверджувати, що майже всі вони містять окремі розділи або додатки щодо навчання ІМ. Сьогодні існує лише одна програма навчання англійської мови дітей дошкільного віку під грифом Міністерства освіти і науки України: "Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації)", створена Т. Шкваріною [13]. Вона є складовою навчально-методичного комплексу для здійснення дошкільної іншомовної освіти й укладена з дотриманням усіх вимог щодо цього документу (орієнтація на нові історичні умови та реального споживача), враховує сучасні досягнення лінгводидактики і теорії дошкільної освіти. У ній обґрунтована доцільність розпочинати системне навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку, а також автором запропонована концепція і зміст орієнтовної програми, здійснено розподіл програмового матеріалу між заняттями.

Здійснений нами аналіз цієї програми засвідчив, що до її змісту включено таку тематику для спілкування дітей старшого дошкільного віку, яка враховує наступність між дошкільною установою й початковою ланкою загальноосвітньої школи. Дібрані ситуації для спілкування, на наш погляд, задовольняють потреби дошкільників, ураховують досвід учасників навчального процесу й відповідають їхнім віковим особливостям.

Програма містить такі розділи:

- тематика спілкування; мовленнєва компетенція ("Розмовляємо з англійськими друзями");
- мовна компетенція ("мовні кубики");
- соціокультурна компетенція; результати навчально-виховної роботи [13].

Ефективність будь-якого навчання, а особливо на початковому етапі, безпосередньо залежить від його організатора, педагога. В Україні, як і в багатьох країнах світу, поширена практика підготовки вчителів за поєднаними спеціальностями, що здійснюється, як правило, у трьох типах вищих навчальних закладах:

1) у педагогічних коледжах (училищах), які готують учителів початкових класів або вихователів дошкільних навчальних закладах з правом викладання іноземної мови;

- 2) у педагогічних (лінгвістичних) університетах (інститутах);
- 3) на факультетах іноземної філології класичних університетів.

Цілком поділяємо думку І. О. Зимньої про те, що педагог для раннього навчання іноземної мови своїми професійними, особистісними, комунікативними якостями має відрізнятися від інших [6].

Інакше кажучи, навчати дітей дошкільного віку мають найбільш підготовлені і схильні до роботи з дітьми вчителі. Так, наприклад, К.Ю. Віттенберг намагається вирішити проблему професійної підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр" зі спеціальності "Дошкільна освіта" з додатковою спеціалізацією "Іноземні мови" шляхом підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій до навчання дітей іноземних мов [4].

Однак, результати педагогічних спостережень (Т. Полонська, В. Редько, Т. Шкваріна) свідчать про суперечність між зростаючим інтересом до раннього навчання іноземної мови і недостатньою розробленістю навчально-методичних комплексів для дошкільників. Вивчивши сучасний перелік навчальних видань, рекомендованих Міністерством освіти і науки України [8], знаходимо єдиний посібник для вчителів "Заняття з англійської мови у дошкільному навчальному закладі (теорія і практика)" (2003) – укладач Т. Шкваріна. Щодо інших навчально-методичних матеріалів, то протягом останніх років було подано тільки один методичний посібник Як навчити дитину англійської мови" та мультимедійні освітні комплекси, комплекти початкових програм "English+Kids", "Multikid", "English Adventures" компанії "EduSoft" [3].

Висновки. Отже, важливим аспектом у процесі модернізації іншомовної освіти в Україні сьогодні вважається раннє навчання іноземної мови. Однак сьогодні спостерігається дисбаланс між зростаючими потребами суспільства у якості вивчення мов і навчально-методичним забезпеченням цього процесу і наявністю спеціалістів дошкільного профілю з правом викладання іноземної мови. Вважаємо, що найближчим часом у зв'язку з реформуванням середньої освіти, більше уваги приділятиметься навчанню іноземної мови дошкільників. Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаємо у пошуку оптимальних шляхів удосконалення процесу іншомовного навчання дітей дошкільного віку.

Використані джерела

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/30154/Додаток_
2. Бойко О. В. Формування мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання англійської мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.08 "Дошкільна педагогіка" / О. В. Бойко. – Одеса, 2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zd->
3. Вакарчук І. Вивчаючи іноземну мову з дитинства – реалізуємо рівний доступ до якісної освіти. Вступне слово на нараді МОН України з питань вивчення іноземних мов у дошкільних закладах та початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів / І. Вакарчук // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2009. – № 2. – С. 4–8.
4. Віттенберг К.Ю. Підготовка майбутніх вихователів засобами інформаційно-комунікаційних технологій до навчання дітей іноземних мов: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Ксенія Юрїївна Віттенберг. – Херсон, 2010. – 275 с.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
6. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.
7. Іноземні мови: коли і як вивчати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita>
8. Лист (№ 1/9–480, 07.07.2010 р.), Перелік. Міністерство освіти і науки України щодо навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки для використання в навчально-виховному процесі у дошкільних, загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.
9. Лобода О.В. Актуальність проблеми наступності у навчанні іноземної мови старших дошкільників і учнів початкової школи / О.В. Лобода // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 4. – С. 40–43.
10. Мартинова Р. Ю. Цілісна загально дидактична модель змісту навчання іноземних мов / Р. Ю. Мартинова. – К. : Вища школа, 2004. – 456 с.
11. Першукова О. О. Стратегія Європейських країн у галузі навчання іноземних мов / О. О. Першукова // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 3 – 4. – С. 175-185.

12. План дій щодо поліпшення якості вивчення іноземних мов у дошкільних навчальних закладах та у початковій школі загальноосвітніх навчальних закладів на 2009 – 2012 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ostriv.in.ua.
13. Шкваріна Т.М. Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації) : [навч. посіб. для вчителів раннього навчання англійської мови, студ. вищ. пед. навч. закл.] / Т. М. Шкваріна. – Умань : Вид.-поліграф. під-во, 2003. – 120 с.
14. Hood Ph. *Modern Languages in the Primary School* / Philiphood, KristinaTobutt. – SAGE, 2009. – 240 p.

Grytsyk N.

**MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT
OF PRE-SCHOOL FOREIGN LANGUAGE EDUCATION
IN THE CONTEXT OF EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE**

The article considers the problems of reforming modern pre-school foreign language education in Ukraine: the European context. In the article it is analysed the current state of development of preschool foreign language education, aimed at implementation of the European recommendations for language education. The article identifies common challenges in the organization of foreign language education and the factors affecting the success of the reforms in the foreign language education at the primary stage.

Pre-school learning foreign languages today is widespread, because the entrance of Ukraine into the European educational space, the international exchange of information in various fields of knowledge have a significant impact on raising the status of a foreign language as an important means of communication. The formation of Ukraine as a democratic state, its entrance into the European space predetermine progressive changes in the development strategy of the national system of preschool education. In the globalization changes on time, the modernization of the content of preschool education, humanization purposes and principles towards the development of the child as the main resource that defines the progressive movement of society.

Therefore, an important aspect in the process of modernization of foreign language education in Ukraine today is the pre-school learning of a foreign language. However, today there is an imbalance between the increasing needs of society as a language learning software and educational support of this process and the presence of specialists of preschool profile with the right to teach a foreign language.

Key words: *pre-school foreign language education, foreign language.*

Стаття надійшла до редакції 20.10.2014